

Wet Arbeidsmarkt in Balans leidt tot omslag flexwerkers

Inhoudsopgave

1. Wet Arbeidsmarkt in Balans leidt tot massale opzegging tijdelijke contracten	3	Appendix 1: Verantwoording	20
2. Onderzoek: flexwerkers en zelfstandigen	8	Appendix 2: ISCO-08 beroepsgroepen	25
2.1 Voorzorgsmaatregelen	8	Appendix 3: Regressietabellen	26
2.2 Geslachtsverschillen	11	Referentielijst	30
2.3 Verschillen in beroepen	11	Colofon	31
2.4 Hardst getroffen: jongeren	13		
2.5 Waterbed-effect zzp'ers	15		
3. Analyse: vaste contracten en werkloosheid	17		

1. Wet Arbeidsmarkt in Balans leidt tot massale opzegging tijdelijke contracten

De Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) van 1 januari 2020 maakt vaste arbeidsrelaties voor werkgevers meer aantrekkelijk en flexibele arbeidsrelaties minder. Uit onderzoek van de ABN AMRO blijkt dat de WAB nog verdere uitwerking behoeft. Vanaf mei 2019, toen de Eerste Kamer voor de WAB stemde, hebben werkgevers weliswaar meer dan 77.000 tijdelijke contracten opgezegd, maar deze zijn niet aantoonbaar vervangen door vaste contracten. Ontslagen flexwerkers kwamen deels in de Werkloosheidswet (WW), terwijl werkgevers overstapten op zelfstandigen zonder personeel (zzp).

De verhouding tussen flexibele en vaste arbeid is in Nederland al jaren een punt van zorg en de spanning neemt steeds verder toe. Flexibele arbeid was relatief goedkoop omdat geen of weinig werkgeverspremies hoefden worden afgedragen en flexwerkers veelal zonder enige vergoeding konden worden ontslagen. Flexwerkers worden in dit rapport gedefinieerd als alle werknemers met een contract voor bepaalde tijd, uitzend- en oproepkrachten, gedetacheerden en seizoenswerkers, maar exclusief zelfstandigen. Zelfstandigen genieten fiscale voordelen en hoeven zich niet te verzekeren voor arbeidsongeschiktheid en pensioen. Tegelijk worden vaste contracten als duur en weinig flexibel gezien, omdat aan ontslag stevige beperkingen en hoge kosten zitten.

De overheid probeert al jaren het gat tussen flex en vast te verkleinen. Dat houdt in: meer werk- en inkomenszekerheid voor de werknemer en wendbaar werkgeverschap om in te kunnen spelen op de economische actualiteit, zoals de Sociaal-Economische Raad (SER) afgelopen juni onderstreepte in zijn advies.¹ De WAB vloeit voort uit deze bestaande wens.

De WAB maakt alle vormen van flexibele arbeid, behalve zzp, 5 procentpunt duurder dan vaste arbeid door de WW-premie voor tijdelijke contracten te verhogen, terwijl de premie voor vaste contracten juist daalt. Bovendien is het kostbaarder geworden om afscheid te nemen van werknemers. Zo gaat de transitievergoeding vanaf de eerste werkdag in, in plaats van na een tweearig dienstverband.² Het doel van de wet is om alle werknemers meer zekerheid te geven, terwijl werkgevers ook bij het geven van vaste contracten meer flexibiliteit krijgen.

¹ Sociaal-Economische Raad, (2020). Zekerheid voor mensen, een wendbare economie en herstel van de samenleving. Sociaal-Economische Raad. <https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2021/sociaal-economisch-beleid-2021-2025.pdf>

² Voor meer informatie zie site van de Rijksoverheid: Wet arbeidsmarkt in balans (WAB): wat is er veranderd sinds 1 januari 2020.

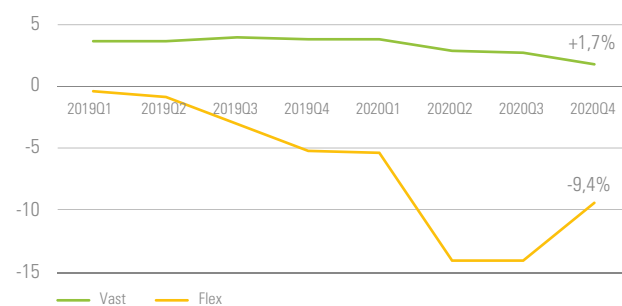

Dit doel is maar ten dele gehaald. Vanaf mei 2019 werden meer dan 77.000 tijdelijke contracten opgezegd door de WAB, ofwel 5 procent van de 1,5 miljoen tijdelijke contracten. Deze zijn echter niet klaarblijkelijk vervangen door vaste contracten. In plaats daarvan blijkt dat vele ex-flexwerkers werkloos of zzp'er werden of de arbeidsmarkt verlieten. Het effect van de WAB verschilt sterk tussen mannen en vrouwen, per beroep en per leeftijdsgroep.

In hoeverre tijdelijke contracten daadwerkelijk door de WAB worden beëindigd is lastig vast te stellen aangezien de flexibele schil van de Nederlandse arbeidsmarkt constant in beweging is. Zo neemt de flexibele schil in hoogconjunctuur relatief af, omdat werknemers dan een sterkere onderhandelingspositie hebben en vaker een vast contract kunnen krijgen. Aangezien de arbeidsmarkt zich in 2019 in hoogconjunctuur bevond, nam het aantal nieuwe vaste contracten dus sowieso toe terwijl het aantal nieuwe flexcontracten daalde. Bovendien speelt de structurele arbeidskrapte, veroorzaakt door een al langer aanwezige mismatch tussen vraag en aanbod, een rol. Hoe krappere de arbeidsmarkt, hoe meer bereid werkgevers zijn vaste contracten aan te bieden om werknemers te binden. De WAB, die in een periode van hoogconjunctuur en arbeidskrapte werd geïntroduceerd, zou zo gezien op het eerste gezicht onterecht overkomen als een wet die tijdelijke contracten afremt, maar vaste contracten doet toenemen.

Aanhoudende toename vast, afname flex

Jaar-op-jaar groei in contracten (%)

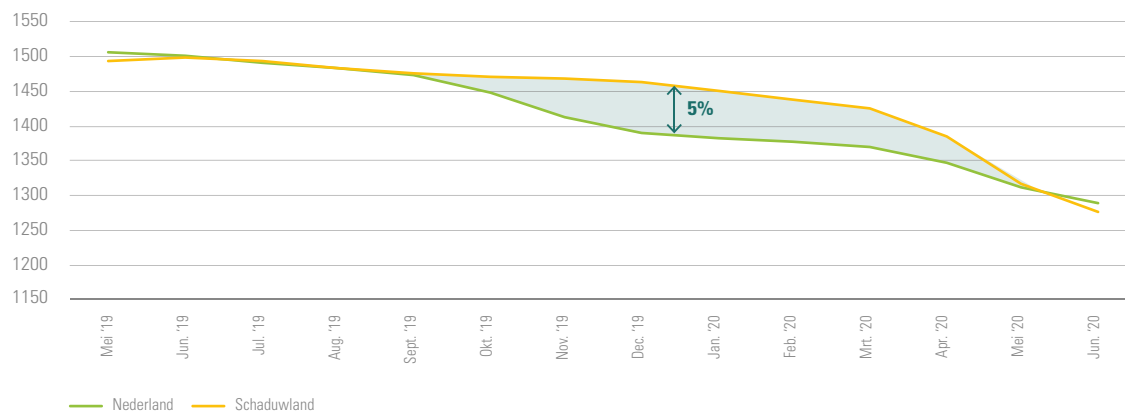

Bron: CBS, ABN AMRO

In het onderzoek van ABN AMRO hebben we een manier gevonden om de impact van de WAB op het aantal flexcontracten te isoleren van de conjuncturele invloeden, evenals de pandemie, arbeidskrapte en andere factoren. Dit wordt bereikt door een 'schaduwmarkt' te simuleren die in alle relevante opzichten lijkt op de Nederlandse arbeidsmarkt, met als enig verschil dat de WAB daar niet geïntroduceerd wordt. Het verschil in de ontwikkeling van het aantal flexcontracten in de werkelijkheid en het schaduwland geeft het effect van de WAB aan. Hieruit blijkt zoals gezegd dat de WAB heeft geleid tot 5 procent meer beëindigingen van flexcontracten dan wanneer er geen WAB geweest zou zijn. Dat komt neer op 77.000 verloren flexbanen.³

Forse afname flexcontracten dankzij WAB

Tijdelijke contracten (x1000)

Bron: Eurostat, ABN AMRO

³ De verschil-in-verschil-analyse corrigeert trendverschillen in ontwikkeling van het aantal tijdelijke contracten tussen het schaduwland en Nederland vóór mei 2019. Deze trendverschillen zijn echter nog wel aanwezig in de grafieken. Zie de verantwoording in appendix 1 voor verdere uitleg.

Schaduw Nederland

Doordat de WAB niet in isolatie wordt ingevoerd kan een simpele weergave van de ontwikkeling in flexcontracten vóór en ná januari 2020 een vertekend beeld geven van het effect van deze wet. De conjunctuur, krapte op de arbeidsmarkt, seizoenschommelingen, de pandemie en lockdowns zijn voorbeelden van versturende factoren waardoor een diepere analyse wordt vereist.

Zou er een land zijn waar de WAB niet is ingevoerd, maar dat verder precies op Nederland lijkt in conjunctuur, krapte en andere relevante factoren, dan is het mogelijk om de werkelijke effecten van de nieuwe wet te meten. Het verschil in de ontwikkeling van de twee landen zou dan namelijk alleen door de WAB worden veroorzaakt.

Zo een land is er echter niet. Daarom hebben wij een schaduwland gegenereerd dat precies lijkt op Nederland in alle relevante opzichten. Het enige verschil is dat in het schaduwland de WAB nooit is ingevoerd.

Het schaduwland is voor alle beroeps- en leeftijdsgroepen echter niet even vergelijkbaar met Nederland. Om de betrouwbaarheid van de resultaten te garanderen is daarom bovendien een verschil-in-verschil methode toegepast.

Hoe het schaduwland is ontwikkeld en wat de verschil-in-verschil methode precies is, volgt in appendix 1.

Anticipatie en bijstelling

Bijzonder is dat de opzeggingen met name te zien zijn in de periode voorafgaand aan de ingang van de WAB. Al vanaf mei 2019 beëindigden werkgevers massaal tijdelijke contracten, de maand waarin de Eerste Kamer zou stemmen over het WAB-voorstel. Werkgevers pasten hun flexibele schil aan vooruitlopend op de geschatte kostenverhogingen die de WAB zou veroorzaken. Aansluitend hebben werkgevers dit sinds de invoering van de WAB op 1 januari 2020 deels teruggedraaid toen het effect van de WAB op hun totale kosten en vraag naar diensten duidelijker werd. De hoofdconclusie uit het onderzoek blijft echter dat de WAB op korte termijn het aantal flexibele arbeidsrelaties heeft gereduceerd.

In dezelfde perioden is een duidelijke substitutie te zien tussen zzp'ers en flexibele contracten. In de maanden dat de WAB opzeggingen van tijdelijke contracten teweegbracht, nam tegelijk het aantal zzp'ers toe. Anderzijds nam het aantal zzp'ers weer af vanaf de maanden dat werkgevers hun verwachtingen bijstelden en weer flexwerkers aannamen.

Vrouwen hard geraakt

Vrouwen zijn disproportioneel hard geraakt door de WAB. Bijna 80 procent van alle personen van wie het tijdelijk contract als gevolg van de WAB werd beëindigd, is vrouw. Dat vrouwen vier keer zo hard zijn getroffen dan mannen komt met name doordat ze oververtegenwoordigd zijn in beroepen en sectoren die gevoeliger zijn voor kostenstijgingen. Kinderopvang, thuiszorg, horeca en verkoop kennen relatief kleine marges door stevige marktconcurrentie. Dat betekent dat kostenverhogingen in die sectoren minder makkelijk kunnen worden opgevangen.

Verdeling WAB-effect

Bron: ABN AMRO

Bij een verhoging van personeelskosten gaat de voorkeur van werkgevers in die sectoren uit naar ontslag van werknemers.

Het is onwaarschijnlijk dat ontslagen vrouwelijke flexwerkers in vaste dienst zijn getreden. Hoewel het effect van de WAB op het aantal vaste contracten niet econometrisch is getest door gebrek aan data, lijkt de wet weinig succesvol als het gaat om vrouwelijke flexwerkers. Uit beschrijvende analyse op de jaar-op-jaar groei in vaste contracten observeren we een afname in de groei van vrouwen in vaste dienst in dezelfde periode dat werkgevers flexcontracten opzegden door de WAB. Gezien de groei van vrouwelijke zzp'ers en stijging in werkloosheid onder vrouwen in dezelfde periode, is de kans groot dat deel van hen het zzp-bestaan heeft omarmd, terwijl een ander deel van hen werkloos is geworden.

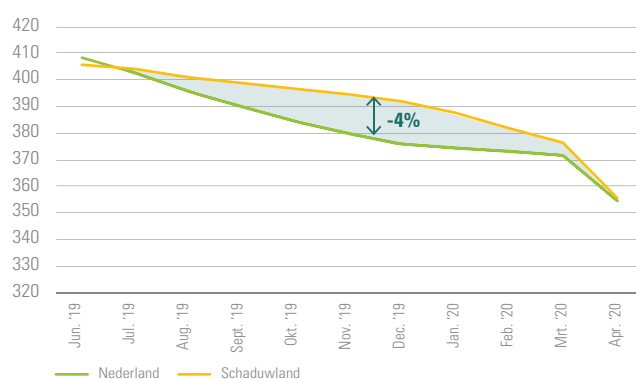
Bij mannen heeft de WAB mogelijk wel het gewenste effect gehad. Het aantal flexcontracten nam onder mannen af met 2 procent af, ofwel 16.000, terwijl ze tegelijk meer vaste contracten kregen en minder vaak werkloos werden. Daardoor achten we de kans aanwezig dat de WAB voor mannen de kans op vast werk heeft vergroot.

Wat de discrepantie verklaart in het succes van de WAB tussen vrouwen en mannen blijft onduidelijk en vergt nader onderzoek. Ondanks dat zwangerschapsverlof door het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) wordt betaald, kan zwangerschapsdiscriminatie bij grote verschuivingen in de arbeidsmarkt een verklaring zijn voor waarom mannen wel en vrouwen niet meer vaste contracten werden aangeboden.

Verschillen in beroepen

Onder de getoetste beroepsgroepen zijn laaggeschoolde flexarbeiders als schoonmakers, landbouwwerkers en bouwvakkers het hardst getroffen.⁴ Meer dan 15.000 van hen verloren hun tijdelijke baan. Gezien hun lage scholingsniveau en zwakke arbeidsmarktpositie is het onwaarschijnlijk dat deze arbeiders een vast contract is aangeboden ter substitutie. Afname in het totaal aantal vaste contracten in de periodes dat de WAB significant veel tijdelijke contractbeëindigingen veroorzaakte, versterkt deze conclusie.

Grote aantallen flexwerkers ontslagen in de verkoop en dienst sector
Tijdelijke contracten (x1000)

Bron: Eurostat, ABN AMRO

Ook voor laaggeschoolde medewerkers in de verkoop en dienstverlening is de WAB niet succesvol geweest. Het aantal flexibele banen onder obers, winkelhulpers, reisguides, kinderverzorgers en thuiszorgmedewerkers daalde als gevolg van de WAB weliswaar met zo'n 14.000, maar in dezelfde periode is het aantal zzp'ers in deze beroepen met bijna 20.000 gestegen. Een belangrijk deel van de ontslagen flexwerkers in deze sectoren kan dus zijn doorgestroomd naar het zzp-bestaan. Overigens wordt een groot deel van deze beroepen door vrouwen vervuld, wat de toename van vrouwelijke zzp'ers verklaart.

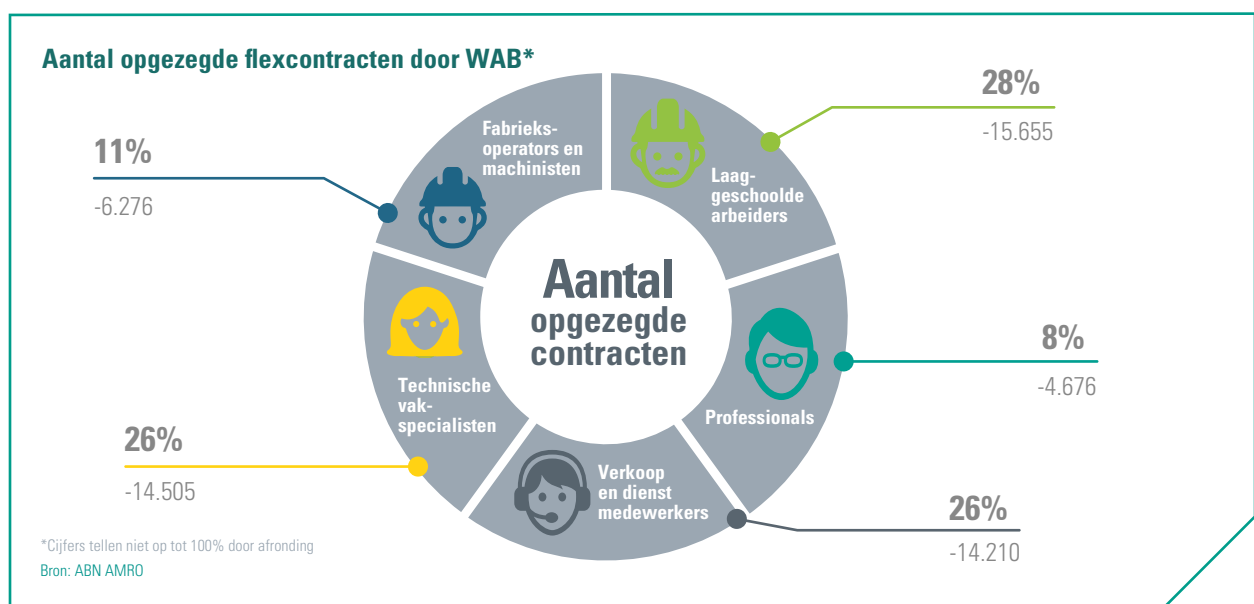
Technische vakspecialisten, zoals hbo-opgeleide ingenieurs en verpleegkundigen, maken deel uit van de kleine groep arbeiders die mogelijk profijt hebben gehad bij de WAB. Onder hen daalde het aantal flexwerkers met 8 procent. Aangezien er veel vraag is naar hun gespecialiseerde kennis hebben zij een hogere kans om vaste contracten te krijgen. Uit het onderzoek blijkt dat de WAB een stijging van 7.500 in het aantal zzp-technici teweeg heeft gebracht. Sommige technische flexwerkers zijn dus overgestapt naar zzp-schap, maar het blijft waarschijnlijk dat een groter deel van hen een vast contract heeft gekregen.

⁴ Beroepsgroepen zijn ingedeeld volgens de ISCO-08 categorisatie. Voor meer informatie zie appendix 2.

Professionals vormen de andere groep waar de WAB een klein succes boekte. Onder professionals vallen hoogopgeleide docenten, hoogleraren, wetenschappers, ingenieurs en artsen. Het aantal hooggeschoolde flexwerkers daalde met een kleine 4.000, een daling van 1,9 procent. Door hun hoge scholingsniveau en de schaarste aan dit soort werknemers bezetten professionals een sterke arbeidsmarktpositie. Bijgevolg hebben zij de hoogste kans om contracten voor onbepaalde tijd aangeboden te krijgen.

Verassend is dat de WAB geen effect heeft gehad op het aantal tijdelijke contracten in ambachtelijke beroepen. De aard van ambachtelijk werk vraagt van nature om flexibiliteit. Bovendien maken de hoge marges in deze vakken het mogelijk de premieverhoging te betalen. De WAB heeft mede als doel vaste contracten aangenamer te maken voor banen waar de aard van het werk niet bij uitstek om flexibiliteit vraagt. In die zin heeft de WAB bij ambachtelijke beroepen het gewenste effect gehad.

2. Onderzoek: flexwerkers en zelfstandigen

De WAB is een complexe wet met vele componenten die via diverse kanalen het aantal openstaande tijdelijke contracten beïnvloedt. De resultaten van het onderzoek tonen alleen het geaggregeerde effect van alle kanalen aan per maand. Verwachting van werkgevers, opdrachtgevers en werknemers spelen daarin een grote rol. De resultaten van de belangrijkste bevindingen worden in dit hoofdstuk uiteengezet.

Ten eerste worden de overkoepelende bevindingen besproken, waaronder dat de WAB een sterk anticiperend effect heeft gehad op het aantal tijdelijke contracten en dat de WAB een tariefverhoging voor uitzenders heeft veroorzaakt. Vervolgens worden bijstellingen van deze anticiperende effecten uitgelegd. Verschillen in effecten tussen geslacht en beroeps- en leeftijdsgroepen worden daarna behandeld. Tot slot wordt gekeken naar hoe de WAB de groei in het aantal zzp'ers en vaste contracten heeft beïnvloed.

2.1 Voorzorgsmaatregelen

Resultaten van het kwantitatieve model tonen precies vanaf mei 2019 negatieve effecten van de WAB aan op het aantal tijdelijke contracten. In mei 2019 stemde de Eerste Kamer op het wetsvoorstel; toen bestond dus al de verwachting dat de WAB op 1 januari 2020 van kracht zou worden. Werkgevers en opdrachtgevers hebben daarom vanaf mei massaal tijdelijke contractannuleringen doorgevoerd in anticipatie op de WAB. Vóór mei 2019 heeft de WAB geen aantoonbaar effect op het aantal tijdelijke contracten. Dit geldt voor alle geanalyseerde geslachts-, leeftijds- en beroepsgroepen.

Om de hogere premies voor flexibele arbeidskrachten te vermijden paste de grote meerderheid van werkgevers hun flexibele schil al aan vóór januari 2020. Hogere afdrachten voor flexwerk zorgen voor een natuurlijke vraaguitval bij werkgevers wanneer die tegen hogere arbeidskosten aankijken. Zo is de grootste vraaguitval te zien in oktober tot en met december van 2019, voor alle bestudeerde geslachts-, leeftijds- en beroepsgroepen.

De regel dat de transitievergoeding ook voor flexwerkers vanaf de eerste werkdag geldt, draagt sterk bij aan de vanaf mei 2019 gemeten effecten. In 2019 had minder dan 2 procent van flexwerkers een lang tijdelijk contract, terwijl 79 procent van uitzendkrachten in de eerste 78 weken van hun dienstverband zaten.^{5, 6}

5 Smits, W., de Vries, J., Gringhuis, G., (2021). Ontwikkeling flexwerk in Nederland. Centraal Bureau voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2021/profiel-van-flexwerkers-in-nederland-2003-2019/2-ontwikkeling-flexwerk-in-nederland>

6 Algemene Bond Uitzendondernemingen, (2019). *De nieuwste feiten en cijfers De waarde van uitzendwerk Factsheet*. <https://www.abu.nl/app/uploads/2019/12/Factsheet-De-waarde-van-uitzendwerk.pdf>

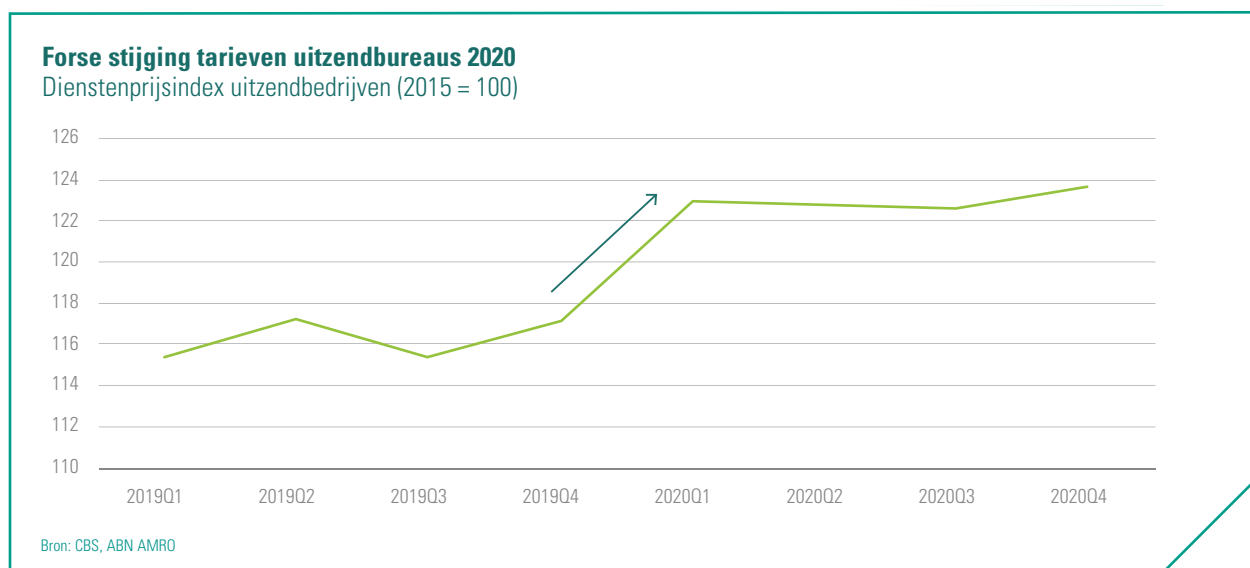

Gezien het grote aandeel flexwerkers dat kortlopende contracten had, zou een grote ontslagronde na de ingang van de WAB duur zijn uitgevallen voor werkgevers. Om deze ontslagkosten te vermijden hebben werkgevers al in de laatste maanden van 2019 een groot aantal tijdelijke contracten beëindigd.

Pessimisme uitzendbedrijven

Voor uitzendbedrijven kan een vergelijkbare verklaring worden gegeven. De stijging van de WW-premie zorgt voor hogere arbeidskosten. Hogere kosten kunnen worden opgevangen door deze door te berekenen aan de inlener, door in te teren op de winstmarge of door het loon van de uitzendkracht naar beneden bij te stellen. Het is moeilijker om de loon te verlagen dan tarieven te verhogen, mede doordat loonverlaging de motivatie van de werknemer onevenredig beïnvloedt.⁷ De winstmarge wordt alleen opgegeven als laatste redmiddel. Een tariefverhoging is het meest rendabel, maar houdt vraaguitval voor uitzenddiensten in.

Dat de hogere kosten zijn doorberekend aan opdrachtgevers en inleners is duidelijk te zien in de cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Vergeleken met het voorafgaande jaar was er in het eerste kwartaal van 2020 een forse stijging in de dienstenprijsindex.⁸ Drs. Jurriën Koops, directeur van de Algemene Bond Uitzendondernemingen: "De kostprijsstijging is doorberekend in het tarief voor de inlener. De lasten van de hogere WW-premies worden dus met name gedragen door opdrachtgevers."

Voor zover uitzendondernemingen anticiperen op de vraaguitval door verhoogde tarieven, is het ook voor hen kosteffectief om arbeidscontracten te beëindigen voordat de transitievergoeding vanaf de eerste werkdag in werking treedt.

Dat uitzenders arbeidscontracten opzegden voorafgaand aan de WAB is ook plausibel gezien de weerstand tegen de WAB toen deze nog de aard van wetsvoorstel had. "De uitzendbranche was kritisch over de WAB", zegt Koops. "Een kostenprijsstijging is een bittere pil om te slikken. In een onderzoek dat we in samenwerking met TNO deden, zagen we voor het eerst sinds 2007 dat opdrachtgevers verwachtten met een kleinere externe flexibele schil te gaan werken. Dat komt door de arbeidskrapte maar ook door de WAB." Wel 50 procent van ondervraagde bedrijven uit het onderzoek gaf aan dat de WAB hun flexibele schil aan zou tasten.⁹

7 Kube, S., Maréchal, M. A., & Puppe, C. (2013). Do wage cuts damage work morale? Evidence from a natural field experiment. *Journal of the European Economic Association*, 11(4), 853-870.

8 Missende data voor tweede kwartaal 2020 zijn geïmputeerd met het gemiddelde van het eerste en derde kwartaal in grafiek 1.

9 Verbiest, S.E., Goudswaard, A., Rosenkrantz, N., (2020). *Flexibiliteitsmaatregelen van bedrijven. Nu en in de toekomst*. Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (TNO).

Bijstelling anticipatie

Vanaf januari tot en met maart 2020 ontstaan positieve WAB-effecten voor meerdere leeftijds- en beroepsgroepen en voor vrouwen en mannen. Werkgevers en uitzendondernemingen stelden hun pessimistische verwachtingen namelijk bij op het moment van het ingaan van de wet. Aanpassingen in het aantal ingehuurde flexwerkers vóór januari 2020 zijn volledig gebaseerd op verwachtingen over de gevolgen van de WAB. Hoewel de exacte grootte van de premiestijging bekend was, is het inschatten van de marktreactie op de hogere tarieven voor uitzendbedrijven voor werkgevers lastig accuraat vast te stellen. Vermoedelijk hebben werkgevers in aanloop naar de WAB hun totale arbeidskosten overschat en meer flexibele werknemers ontslagen dan nodig.

Wat een accurate inschatting voor uitzendbedrijven compliceert, is in hoeverre kostenstijgingen doorberekend kunnen worden aan inleners. Dit hangt af van hoe noodzakelijk de opdrachtgevers het achten een uitzendkracht in te lenen en hoe gemakkelijk inlenende bedrijven hun opdrachten op alternatieve wijze voltooid kunnen krijgen. Zo is het makkelijker om een zzp'er in te huren voor een fotografie-opdracht dan om een geschikte en betrouwbare zzp-onderwijzer te vinden.

Ook voor werkgevers met tijdelijke arbeidsovereenkomsten was het inschatten van de effecten van de WAB niet eenvoudig. Voor hen gaat het om de vraag in hoeverre de hogere arbeidskosten kunnen worden doorberekend in hogere prijzen van hun product en wat de gevolgen zijn van het verkleinen van de flexibele schil op de productie.

Tegenstrijdigheid

De positieve bijstellingen vanaf januari 2020 gaan in tegen de negatieve omzetontwikkeling in de uitzendbranche. De branche kreeg te maken met een omzetzak van 1 procent in het eerste kwartaal van 2020 op jaarbasis. Voor ABU-leden lag dit op zo'n 8 procent. Koops duidt: "De uitzendbranche maakte in het eerste kwartaal een moeilijke tijd mee, al voordat corona de markt echt raakte. We zagen afnames in omzet en uren in januari, februari en maart. Dat was in de maanden daarvoor overigens ook al het geval."

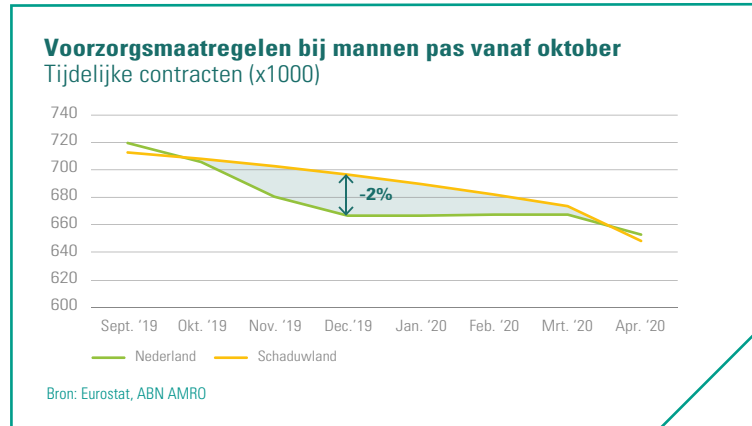

Zoals ons onderzoek aantoont heeft de WAB van januari tot en met maart 2020 alleen *positieve* bijstellingseffecten gehad op de flexmarkt. De negatieve omzetontwikkeling in de uitzendbranche begin 2020 is te danken aan verder toenemende arbeidskrapte, corona-effecten en een tegenvallende conjunctuur. Deze factoren leidden tot meer doorstroom naar vaste contracten en een verdere vraaguitval voor flexibele arbeid.

2.2 Geslachtsverschillen

Het is opmerkelijk dat bijna 80 procent van de 77.000 verdwenen tijdelijke contracten als gevolg van de WAB vrouwelijke flexwerkers betreft.¹⁰

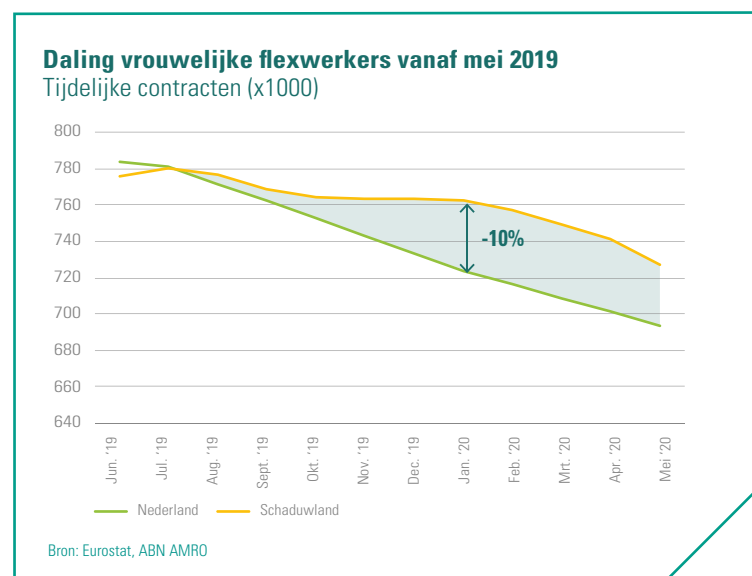
Vrouwen krijgen vanaf het aannemen van de WAB door de Eerste Kamer consequent te maken met het verkleinen van de flexibele schil. In mei 2019 begint het aantal tijdelijke contracten voor vrouwen in Nederland af te wijken van de ontwikkeling in het aantal tijdelijke contracten in het schaduwland. Zo worden in mei alleen al 13.000 vrouwelijke flexwerkers ontslagen. Door de WAB neemt het aantal flexibele contracten onder vrouwen in totaal met netto 9,5 procent af.

Voor mannen starten deze effecten pas in oktober 2019 met een afname van 15.000 tijdelijke contracten. Zij zien vanaf januari 2020 ook positieve effecten doordat werkgevers hun sombere verwachtingen bijstellen en weer flexwerkers aannemen. De netto-afname in mannelijke flexwerkers bedraagt slechts 2,3 procent.

Vrouwen oververtegenwoordigd

Dat vrouwen onevenredig zijn getroffen door de WAB hangt samen met de beroepen en sectoren waarin ze werkzaam zijn. Vrouwen zijn oververtegenwoordigd in zorg, retail en dienstverlening, waarbij het gaat om bijvoorbeeld banen in de kinderopvang, thuiszorg, horeca en verkoop.¹¹ Deze sectoren zijn meer gevoelig voor kostenverhogingen aangezien ze door stevige onderlinge concurrentie relatief lage marges hebben.¹² Een kleine marge biedt weinig ruimte om kostprijsstijgingen op te vangen. Om kosten te besparen gaat de voorkeur daarom vooral uit naar opzegging van arbeidscontracten, zeker omdat in deze dienstensectoren arbeid de grootste kostenpost is.

2.3 Verschillen in beroepen

Hoewel werkgevers in alle geteste beroepsgroepen op de WAB anticipeerden, hebben werkgevers voor sommige beroepsgroepen eerder actie ondernomen dan anderen.¹³ Zo werden laaggeschoolde arbeiders als schoonmakers, landbouwwerkers, bouwvakkers en productiearbeiders sinds augustus 2019 al geraakt. Contracten van laaggeschoolde medewerkers in de verkoop en dienstverlening zoals de kinderopvang, schoonheidszorg, horeca en thuiszorg werden ook relatief vroeg opgezegd, beginnend in september 2019.

¹⁰ Het onderzoek is gedaan op individuen tussen 15 en 64 jaar.

¹¹ Wielenga-van der Pijl, L., Hartgers, M. & Dirven, H.J., (2018). Emancipatiemonitor 2018. Centraal Bureau voor de Statistiek & Sociaal Cultureel Planbureau. <https://digital.scp.nl/emancipatiemonitor2018/meer-vrouwen-in-de-techniek-en-meer-mannen-in-de-zorg/>

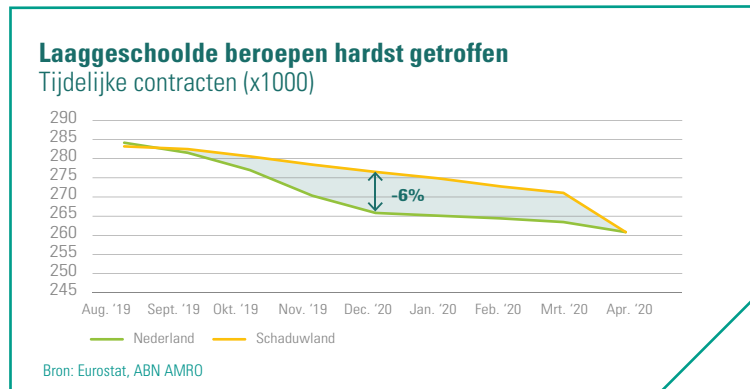
¹² Campbell, P., (2018). Profitability margins by industry. Financial Rhythm. <https://financialrhythm.com/profitability-margins-industry/>

¹³ Niet alle ISCO-08-beroepsgroepen worden uitgelicht. Dit komt omdat de schaduwlanden niet voldoende vergelijkbaar zijn met de ontwikkeling van het aantal tijdelijke contracten voor die beroepsgroepen in Nederland vóór 1 januari 2020. Dat belemmert de betrouwbaarheid van de statistische resultaten. Over de beroepsgroepen waarvoor dit geldt, wordt daarom niet gerapporteerd. Dit zijn de managers, administratieve medewerkers en hoger opgeleide landarbeiders.

Al deze werknemers kregen daarmee te maken met grotere negatieve netto WAB-effecten dan bijvoorbeeld professionals en fabrieksoperators en machinisten. Zo waren er rond de 16.000 contractopzeggingen onder laaggeschoolde arbeiders en 14.000 onder laaggeschoolde medewerkers in verkoop en dienstverlening; afnames van respectievelijk 6 en 4 procent. Dit patroon sluit aan op het feit dat vrouwen oververtegenwoordigd zijn in deze beroepen, waardoor zij een disproportionele afname in het aantal flexwerkers meemaakten.

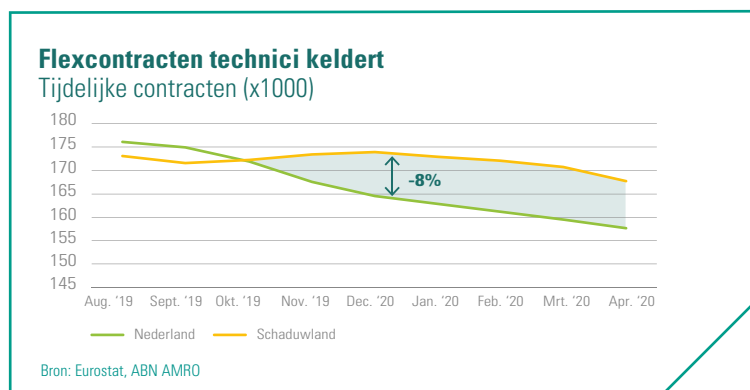
Vanwege hun lage scholing hebben werknemers in deze beroepen relatief weinig onderhandelingskracht; een alternatieve baan vinden is voor hen lastiger doordat ze concurreren met iedereen die eenzelfde en hoger scholingsniveau heeft. Daarom zijn zij kwetsbaarder voor werkloosheid, maar het blijft mogelijk dat een deel van deze ontslagen flexwerkers vaste contracten heeft gekregen.

Fabrieksoperators en machinisten kregen dankzij de WAB een netto-daling voor de kiezen van bijna 10 procent, of 11.000 contracten; de grootste procentuele daling in flexwerk onder alle onderzochte beroeps categorieën. Hieronder vallen onder andere machinemonteurs, vrachtwagen- en buschauffeurs, scheepsdekbemanning, locomotief-machinisten en machine-operateurs. Gezien de aanzienlijke arbeidskrachte bij chauffeurs en machinisten is het mogelijk dat velen in deze categorie vaste contracten zijn aangeboden.

Vastigheid technici

Voor technische vakspecialisten is de netto-daling in het aantal tijdelijke contracten, in aantallen, het op een na sterkst. Hieronder vallen onder andere hbo-afgestudeerde ingenieurs, technici, accountants, juridische medewerkers en verpleegkundigen. Zij kregen als gevolg van de WAB te maken met 14.500 opzeggingen van flexcontracten; procentueel is dit een afname van 8 procent. Deze daling zet in vanaf oktober 2019. Vanaf januari 2020 is de trend tussen het schaduwland en de werkelijke cijfers weer vergelijkbaar; dat komt overeen met de statistische resultaten die geen WAB-effecten meer aantonen vanaf januari.

Omdat technische vakspecialisten schaars zijn, hebben ze een sterke onderhandelingspositie. Daardoor is het waarschijnlijk dat hun tijdelijke contracten zijn vervangen door vaste contracten, precies naar de doelstelling van de WAB. Een andere mogelijkheid is dat ze zzp'er zijn geworden. Dit wordt in de laatste hoofdstukken onder het vergrootglas gelegd.

Professionals

Professionals zagen een relatief milde daling van 4.600 in het aantal tijdelijke contracten vanwege de WAB. Door hun hoge opleidingsniveau en de sterke vraag voor hun diensten hebben professionals zoals artsen, consultants, programmeurs, wetenschappers en accountants een goede arbeidsmarktpositie. Flexibele contracten zijn in deze beroepen daardoor vrij zeldzaam, wat ervoor zorgt dat de afname procentueel slechts 1,9 procent is.

Bovendien hebben bedrijven die professionele diensten verlenen relatief veel vaste contracten en een kleine aanvullende flexibele schil. Doordat de premies sinds de WAB voor vaste werknemers zijn verlaagd, zijn deze bedrijven veelal goedkoper uit. De hogere afdrachten voor de kleine flexibele schil zijn dan goed te dragen, een andere reden voor de geringe afname onder professionals met een flexibel contract. De aanwezigheid van een kleine afname kan een indicatie zijn dat deze professionals zijn overgegaan op vaste contracten. Voor deze groep heeft de WAB dus mogelijk positief uitgewerkt.

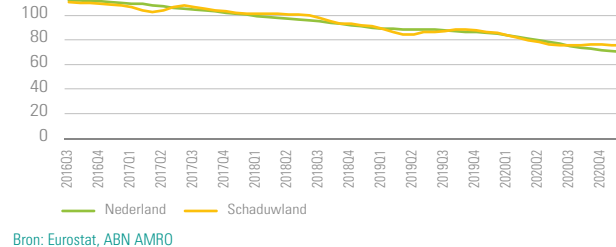
Ambachten onaangetast

Voor ambachtsslieden zoals elektriciens, houtbewerkers, timmerlieden en installateurs zijn geen noemenswaardige effecten gevonden. De grafiek toont aan dat de ontwikkeling in het aantal tijdelijke contracten in Nederland ná mei 2019 niet aanzienlijk meer afwijkt van de ontwikkeling voor de controlegroep ten opzichte van de periode vóór mei 2019, noch vóór januari 2020.

Dat de WAB op deze werknemers weinig effect had, komt doordat het ambachtelijk werk flexibiliteit vereist. Het op tijdelijke basis inhuren van deze werknemers sluit aan op de aard van hun werkzaamheden. Er zijn van nature veel – ook niet-seizoensgerelateerde – schommelingen in de vraag naar deze arbeidskrachten, wat een flexibel contract vanzelfsprekend maakt, zelfs bij een toename van de arbeidskosten. De hoge marges in deze beroepen maken het betalen van hogere premies dragelijk. Tegelijk is er een trendmatige daling in de vraag naar arbeid van ambachtsslieden, wat onzekerheid rondom toekomstige vraag naar dit soort beroepen veroorzaakt. Dat maakt flexibele contracten een meer logische keuze dan vaste contracten.

Ook na WAB normale gang van zaken bij de ambacht

Tijdelijke contracten (x1000)

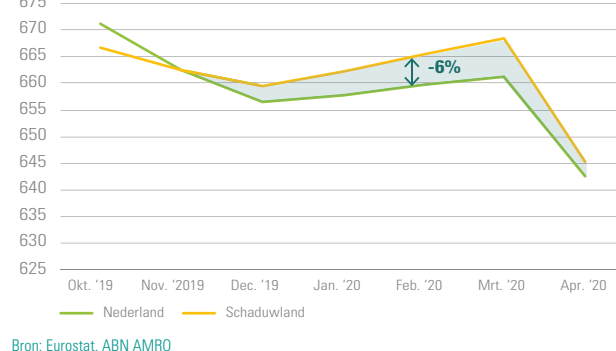

2.4 Hardst getroffen: jongeren

Tussen leeftijdsgroepen varieert de omvang en het moment van het WAB-effect substantieel. Flexibele arbeidskrachten in de leeftijd tussen de 15 en 24 kregen de hardste klappen, met een consistente daling in het aantal tijdelijke contracten van november 2019 tot en met april 2020. In aantallen staan zij bovenaan, met een netto-afname van meer dan 37.000 contracten. Vanwege de grote aantallen flexwerkers in deze leeftijdscategorie is het netto procentuele effect van de WAB 'slechts' 6 procent; kleiner dan voor oudere leeftijdsgroepen.

Jonge flexwerkers hebben het moeilijk

Tijdelijke contracten (x1000)

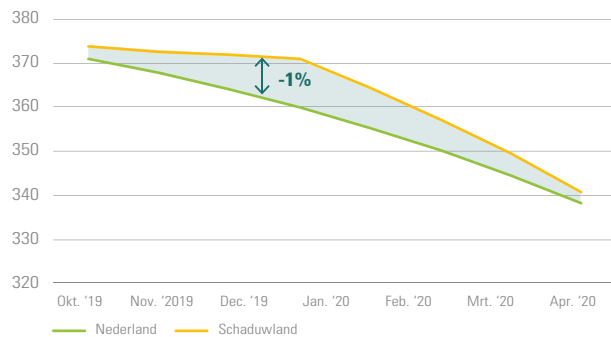
Dat jongere flexwerkers onevenredig zijn aangetast door de WAB komt doordat zij de minste werkervaring bezitten en het vaakst flexibele bijbanen hebben in de hardst getroffen sectoren en beroepen. Zo vallen veel horecamedewerkers en kassiers in deze leeftijdscategorie.

Hogere leeftijden

Flexwerkers tussen de 25 tot 34 werden daarentegen met een beperkt aantal contract-opzeggingen geconfronteerd, zo'n 3.000 of 0,9 procent. Aangezien arbeidskrachten in deze leeftijdsgroep een relatief korte carrière hebben, blijft een tijdelijk contract een wenselijke optie voor werkgevers. Dit geeft tijd om de competenties van de werknemer te toetsen voordat een vaste relatie wordt aangegaan. De hogere sociale premies en de transitievergoeding vanaf de eerste werkdag wegen op tegen het risico van werknemers voor onbepaalde tijd aannemen die geen goede 'fit' zijn.

Milde afname door WAB voor 25 tot 34-jarigen

Tijdelijke contracten (x1000)

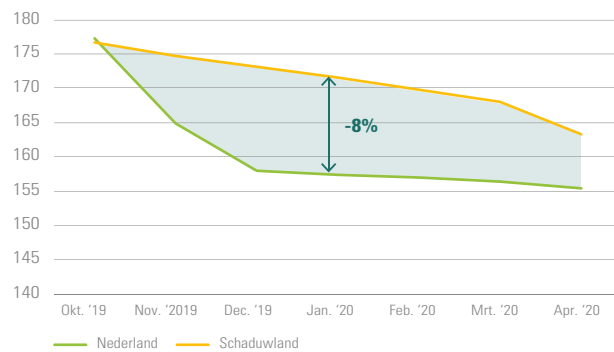
Bron: Eurostat, ABN AMRO

Flexibele arbeiders tussen de 35 en 44 maakten netto de grootste procentuele afname in het aantal tijdelijke contracten mee van 8,33 procent. Deze werknemers hebben een langer werkverleden waardoor werkgevers meer zekerheid hebben wanneer ze hen een vast contract geven. De kans dat werknemers in deze groep vaste contracten zijn aangeboden is dus relatief hoog en kan de aanzienlijke afname in tijdelijke contracten verklaren.

Voor flexwerkers tussen de 40 en 64 heeft de WAB sinds mei 2019 een afname van het aantal flexibele contracten veroorzaakt van 7,5 procent of 25.000. Deze negatieve effecten houden aan tot en met december 2019, waarna werkgevers van deze flexwerkers hun pessimistische verwachtingen over de gevolgen van de WAB bijstellen. Zo loopt de lacune tussen de werkelijke cijfers en het schaduwland uiteen tussen mei en december 2019, terwijl deze weer kleiner wordt vanaf januari 2020 en ze weer parallel lopen vanaf maart.

Sterkste procentuele daling voor 35 tot 44-jarigen

Tijdelijke contracten (x1000)

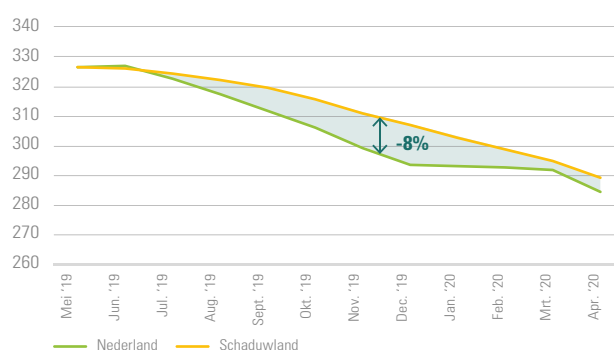

Bron: Eurostat, ABN AMRO

Het ligt voor de hand dat deze ontslagen flexwerkers vaste contracten zijn aangeboden. Voor hen geldt dezelfde argumentatie als voor werknemers tussen de 35 en 44. Echter is het voor deze leeftijdsgroep ook mogelijk dat ze vanwege hun aanzienlijke ervaring in hun vakgebied zzp'er zijn geworden. Dit wordt in het volgende hoofdstuk besproken.

Aantal 40-plus flexwerkers blijft dalen

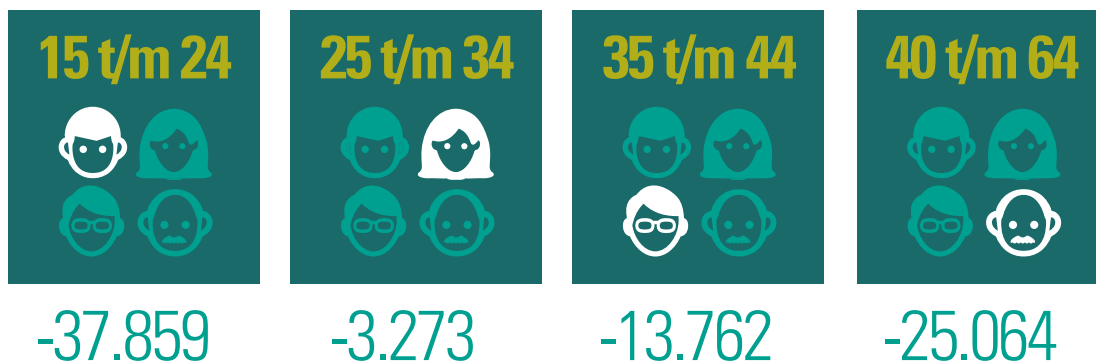
Tijdelijke contracten (x1000)

Bron: Eurostat, ABN AMRO

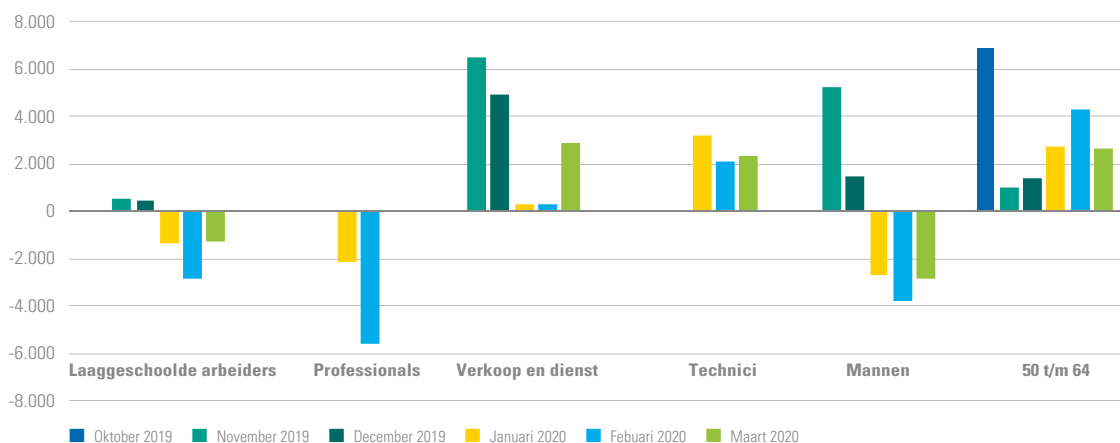
Aantal opgezegde contracten per leeftijdsgroep

2.5 Waterbed-effect zzp'ers

Het waterbed-effect betreft de substitutie tussen zzp'ers en flexwerkers. In de context van de WAB betekenen hogere afdrachten voor flexibele arbeidscontracten dat werkgevers die graag werken met een flexibele schil geneigd zijn uitzendkrachten en interne flexwerkers te vervangen door zzp'ers. In het vierde kwartaal van 2019 groeide zzp'ers met 2,5 procent op jaarbasis, precies de periode waarin de WAB de meeste beëindigingen van flexibele contracten veroorzaakte. Dat bracht het aantal zzp'ers naar meer dan 1 miljoen. Anderzijds was er in het eerste kwartaal van 2020 een afname van het aantal zzp'ers van 2,1 procent op jaarbasis, het moment waarop werkgevers hun pessimistische verwachtingen bijstelden en weer flexwerkers aannamen.¹⁴

Meeste beroepsgroepen zien stijging aantal zzp'ers door WAB

Bron: ABN AMRO

De WAB heeft een toename gegeven in het aantal zzp'ers in de groep met de leeftijd tussen 50 tot 64 jaar, zowel onder technische vakspecialisten als medewerkers in de verkoop en dienstverlening. Deze groepen zien consequent positieve WAB-effecten op het aantal zzp'ers, zowel voor als na ingang van de WAB in januari 2020. Flexwerkers in deze groepen die te maken kregen met contractopzeggingen zijn dus deels overgegaan op zzp-schap.

¹⁴ Door databeperkingen wordt over sommige groepen geen uitspraak gedaan over het effect van de WAB op het aantal zzp'ers. Zie appendix 1 voor uitleg.

Omgekeerd waterbedeffect

Voor laaggeschoolde arbeiders, professionals en mannen heeft de WAB een negatief effect gehad op het aantal zzp'ers sinds januari 2020. Dit is eveneens te wijten aan het substitutie-effect tussen flexwerkers en zzp'ers en is dus te zien als het omgekeerde waterbed-effect. Voor deze groepen geeft het model in januari tot en met maart 2020 positieve WAB-effecten aan op het aantal tijdelijke contracten. Naarmate werkgevers op basis van hun bijgestelde verwachtingen weer flexwerkers in dienst namen, daalde het aantal zelfstandigen. Zo is er onder professionals in januari 2020 een toename van 1.425 flexwerkers, terwijl in dezelfde maand het aantal zelfstandige professionals afneemt met 2.000.

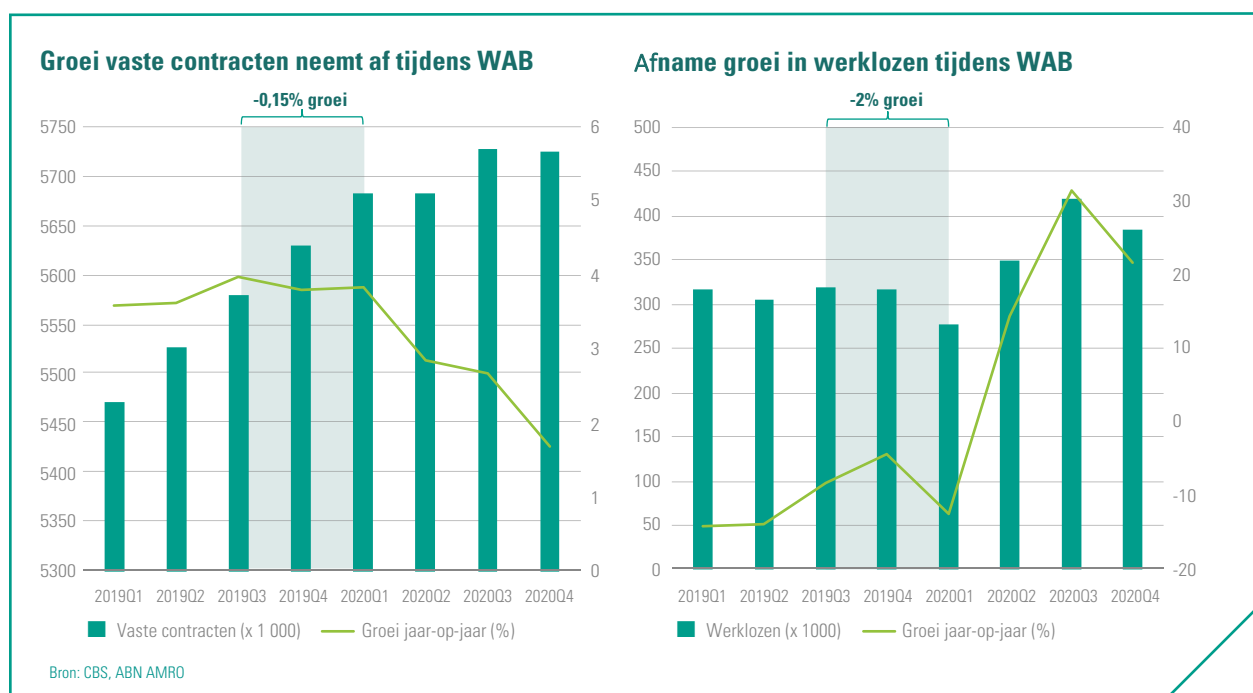
De netto-afname in aantallen zzp'ers voor deze drie groepen wordt tevens verklaard doordat de WAB vaste contracten meer aantrekkelijk heeft gemaakt voor werkgevers. Dat treft zowel flexwerkers als zzp'ers. Als vaste contracten meer aantrekkelijk worden, mede door de daling van de WW-premie, kan een werkgever ertoe overgaan de gehele flexibele schil in te perken ten gunste van vast.

3. Analyse: vaste contracten en werkloosheid

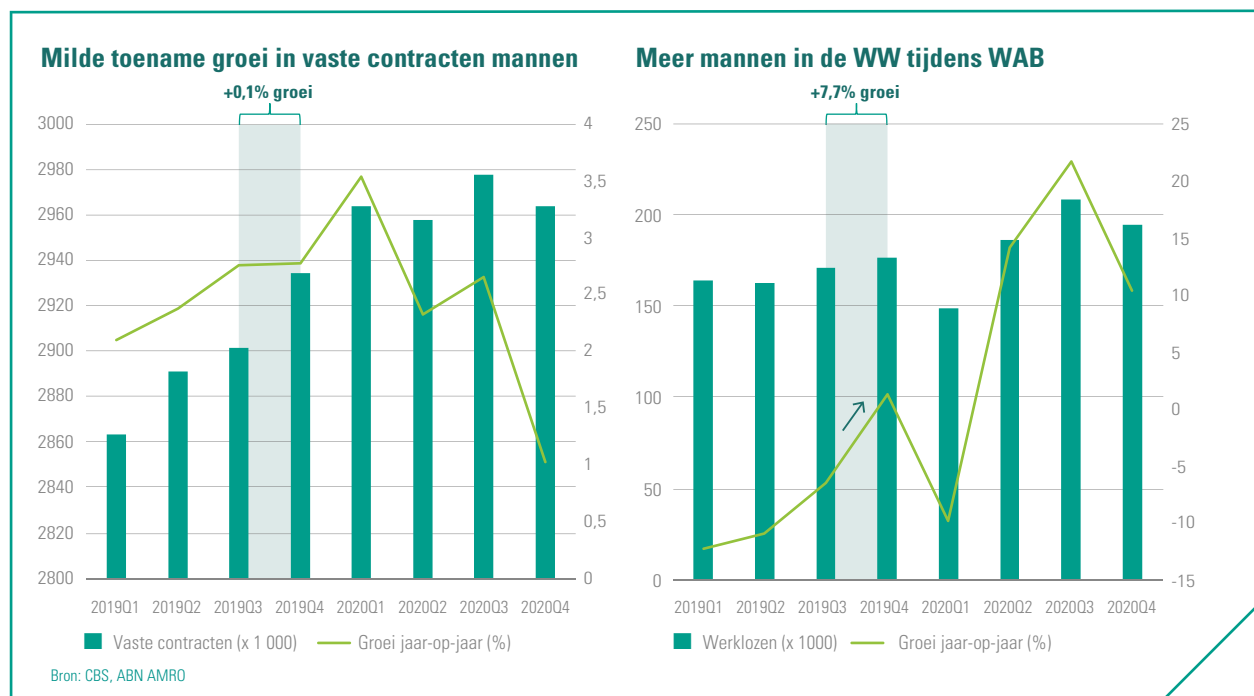
Door gebrek aan de benodigde data was het niet mogelijk om het effect van de WAB op het aantal vaste contracten in het econometrische onderzoek op te nemen. Echter valt er uit de cijfers wel een indruk te krijgen hoe de WAB de ontwikkeling in het aantal vaste contracten heeft beïnvloedt. Er wordt gekeken naar de verandering in jaar-op-jaar groei in vaste contracten in de perioden waarin het econometrisch onderzoek aangeeft dat de WAB effect had op het aantal tijdelijke contracten. Een consistente toe- of afname in aantallen vaste contracten per kwartaal laat zich moeilijk verklaren door de WAB; een verandering in jaar-op-jaar groei kan dit echter wel.

Op geaggregeerd niveau heeft de WAB zijn ambitie niet volledig bereikt. Hoewel het aantal tijdelijke contracten netto tussen mei 2019 tot en met begin 2020 daalde, is de groei in het aantal vaste contracten in dezelfde periode eveneens afgenomen. Zo is er een daling van 0,15 procentpunt in groei op jaarbasis van het aantal vaste contracten tussen het derde kwartaal van 2019 tot en met het eerste kwartaal van 2020. Tegelijkertijd is er een afname van 2 procentpunt in de groei in WW'ers geweest. Deze ontwikkelingen geven aan dat flexibel werk dan wel minder aantrekkelijk is geworden, maar dit geldt niet bepaald voor de vaste arbeidsovereenkomst.

Toename vast mannen

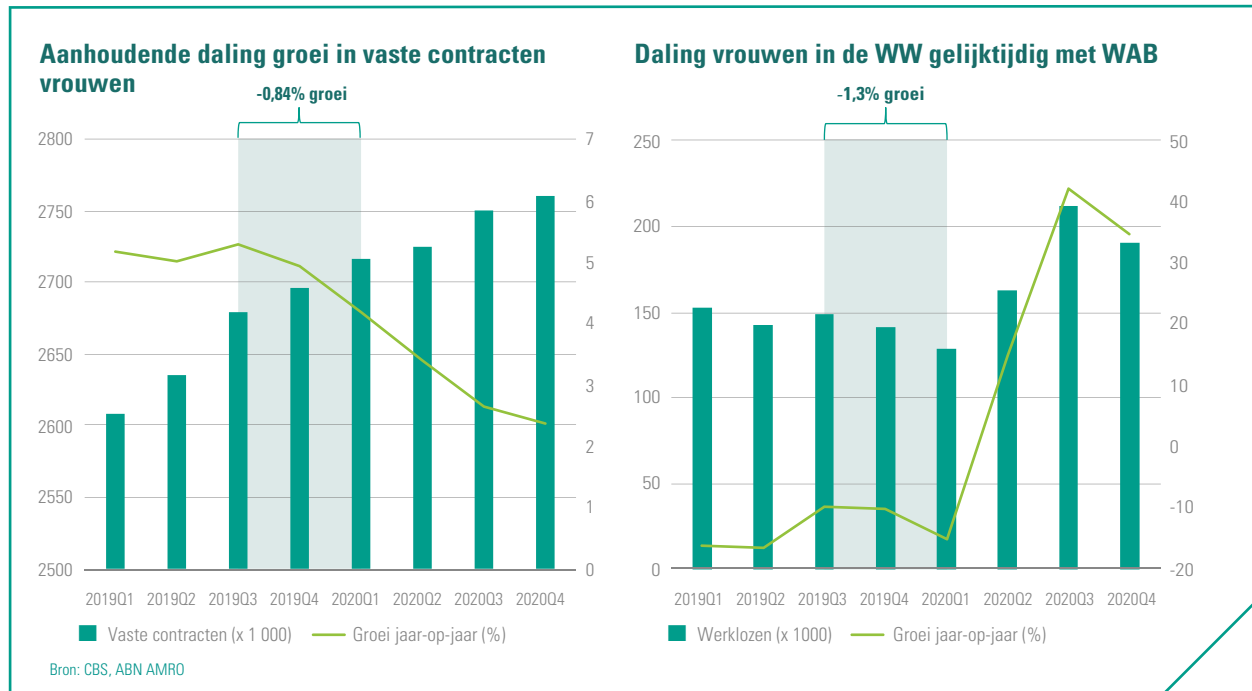
Onder mannen heeft de WAB mogelijk tot een klein succes geleid. Van oktober tot en met december 2019 ervaren mannen grote aantallen opzeggingen van flexcontracten, terwijl in dezelfde periode ook een milde toename is geweest van de groei in vaste contracten. Tussen het derde en vierde kwartaal van 2019 stijgt de groei in vaste contracten met 0,1 procentpunt. Tegelijk groeit echter het aantal mannelijke werklozen met 7,7 procentpunt op jaarbasis. Samen met de bevinding dat het aantal mannelijke zzp'ers in dezelfde periode is toegenomen, kan geconstateerd worden dat mannen wiens flexcontracten zijn beëindigd door de WAB deels zzp'er zijn geworden, deels in de WW terecht zijn gekomen en deels vaste contracten hebben gekregen.

Doel vrouwen gemist

Voor vrouwen is de WAB er niet in geslaagd om vast aantrekkelijker ten opzichte van flex. Hoewel de kwantitatieve modellen van mei 2019 tot en met het eerste kwartaal van 2020 massaal opzeggingen van tijdelijke contracten van vrouwen aangeven, zijn deze niet aantoonbaar vervangen door vaste contracten. In die periode daalt de groei van vaste contracten voor vrouwen met 0,84 procentpunt op jaarbasis. Gezien een stijging in de jaar-op-jaar groei in vrouwelijke zzp'ers met 6,5 procentpunt tussen het derde kwartaal van 2019 tot en met het eerste kwartaal van 2020 blijkt dat vrouwelijke ex-flexwerkers niet op grote schaal vaste contracten hebben gekregen. De groei in werkloosheid onder vrouwen nam bovendien af met 1,3 procentpunt. Deze cijfers geven een alarmerend beeld: vrouwelijke flexwerkers die zijn ontslagen door de WAB en geen zzp'er zijn geworden, hebben waarschijnlijk de arbeidsmarkt verlaten.

Wat de discrepantie in succes tussen geslachten verklaart, blijft onduidelijk. Er is echter anekdotisch bewijs van zwangerschapsdiscriminatie in het aanbieden van vaste contracten en het ontslaan van werknemers bij grote verschuivingen in de arbeidsmarkt. Hoewel de financiële kosten van zwangerschapsverlof door het UWV worden vergoed, kost het en tijd en moeite om vervanging te regelen. Daardoor aarzelen werkgevers meer om vrouwen in vaste dienst te nemen. Bovendien gaat de voorkeur van werkgevers ook uit naar het ontslaan van vrouwen bij een externe prikkel tot ontslag, zoals de WAB. Zwangerschapsdiscriminatie kan een verklaring zijn, maar dit vergt nader kwantitatief onderzoek.

Appendix 1: Verantwoording

Het is doorgaans lastig om de impact van landelijke beleidsinterventies te evalueren, omdat gelijktijdige gebeurtenissen zoals de coronapandemie het meten van het beleidseffect bemoeilijken. Zou er een land zijn dat in alle relevante opzichten precies lijkt op Nederland, behalve dat daar juist geen WAB is ingevoerd, dan is het mogelijk om de ontwikkeling in het aantal tijdelijke contracten van dat land met Nederland te vergelijken. Het verschil in de ontwikkeling wordt dan veroorzaakt door de WAB.

Een dergelijk land bestaat echter niet. Daarom hebben wij een tweetrapsmethode gebruikt om het effect van de WAB op het aantal tijdelijke contracten en zzp'ers te isoleren. De eerste trap omvat het genereren van een schaduwland dat lijkt op Nederland in alle opzichten die van invloed zijn op de ontwikkeling van het aantal flexcontracten, exclusief de WAB. Als tweede stap wordt op de data een verschil-in-verschil panel-regressie toegepast om eventuele resterende verschillen tussen het schaduwland en Nederland te verwijderen die niet worden veroorzaakt door de WAB. Het resultaat van de regressie is dan alleen het effect van de WAB op het aantal flexcontracten in Nederland.

Stap 1: Schaduwland

Het schaduwland is in feite een fictief Nederland met als enig verschil dat daar de WAB nooit wordt ingevoerd. De aanname is daarbij dat het schaduwland in historische ontwikkeling voldoende op Nederland lijkt om het aantal tijdelijke contracten in Nederland na de ingang van het beleid (januari 2020) te simuleren, in de situatie dat de WAB er niet zou zijn geweest. Het verschil in hoe het aantal tijdelijke contracten zich in Nederland ontwikkelt ten opzichte van het schaduwland nadat de WAB wordt ingevoerd, geeft dan aan wat het effect is geweest van de WAB op het aantal tijdelijke contracten.

Het schaduwland wordt gemaakt door eerst een groep 'donorlanden' te definiëren met karakteristieken die grotendeels overeenkomen met Nederland. Daarom zijn landen binnen de Europese Unie gebruikt als donors. Doordat de Europese Unie een politieke en economische unie is, zijn andere Europese lidstaten in grote lijnen goed vergelijkbaar met Nederland. Zo komen handelsovereenkomsten met niet-Europese landen, de gevolgen van de Brexit en juridische en sociale eigenschappen in brede zin, veelal overeen.

Vervolgens worden voorspellervariabelen aangeleverd die worden geëgaliseerd tussen Nederland en het schaduwland. De voorspellervariabelen geven de verstoringen aan die van invloed zijn op de ontwikkeling van het aantal flexcontracten, zodat de verstoring uit de meting van het WAB-effect gefilterd kan worden. Een algoritme berekent dan welk gewicht elk donorland 'doneert' aan het creëren van het schaduwland, om het schaduwland zo precies mogelijk op Nederland te laten lijken.¹⁵

¹⁵ Voor een uitgebreide uitleg van de synthetische controlemethode zie Abadie, & Gardeazabal (2003) en Abadie, Diamond & Hainmueller (2011).

De ontwikkeling in het aantal tijdelijke contracten in het schaduwland wordt gegenereerd door het aantal tijdelijke contracten in elk donorland te vermenigvuldigen met het gewicht voor elk respectievelijk donorland en elk resultaat vervolgens op te tellen over de donorlanden. Dat is het schaduwland.

Het gebruik van meerdere voorspellersvariabelen verzekert dat in de vergelijking tussen het aantal tijdelijke contracten in Nederland en het schaduwland de versturende effecten van de aanhoudende arbeidskrapte, macro-economische volatiliteit, coronapandemie en de lockdowns weg worden gefilterd.

Om te garanderen dat de grootte van de flexmarkt in Nederland en de controle gelijkwaardig is wordt als eerst het aantal tijdelijke contracten vóór januari 2020 als voorspellersvariabele opgenomen. Als hier niet voor gecorrigeerd zou worden zou de toegepaste tweetrapsmeting het effect van de WAB kunnen overschatten omdat de Nederlandse flexibele markt aanzienlijk groter is dan in de meeste donorlanden. Een wet die de flexibele schil doet afnemen zou in een land met een grote flexibele schil leiden tot meer opzeggingen dan in een land met een kleinere flexibele schil. Daarom is het wenselijk om een schaduwland te maken met een even grote flexmarkt.

Om de krappe arbeidsmarktsituatie in Nederland na te bootsen zijn werkloosheidspercentages uit Eurostat opgenomen als voorspeller. Daarnaast is het seizoensgecorrigeerde bruto binnenlands product per hoofd genomen om de brede economische toestand en conjunctuureffecten te egaliseren tussen Nederland en het schaduwland. Deze data zijn verkregen van het OECD.

Om de verstoring van de coronapandemie weg te filteren zijn twee variabelen gebruikt. Ten eerste de COVID-19-strengheidsindex van Oxford om de strengheid van de lockdownmaatregelen vergelijkbaar te maken. Ten tweede de groei in COVID-19-besmettingen, berekend op basis van data van het Europees Centrum voor ziektepreventie en -bestrijding.¹⁶ Deze twee variabelen corrigeren zowel de sociale als economische schok die de pandemie had op de samenleving. Aan de aanbodzijde wordt dus rekening gehouden met tekorten als gevolg van corona gerelateerde productieonderbrekingen en aan de vraagzijde met vraaguitval als gevolg van lockdowns, quarantaine en winkelsluitingen.

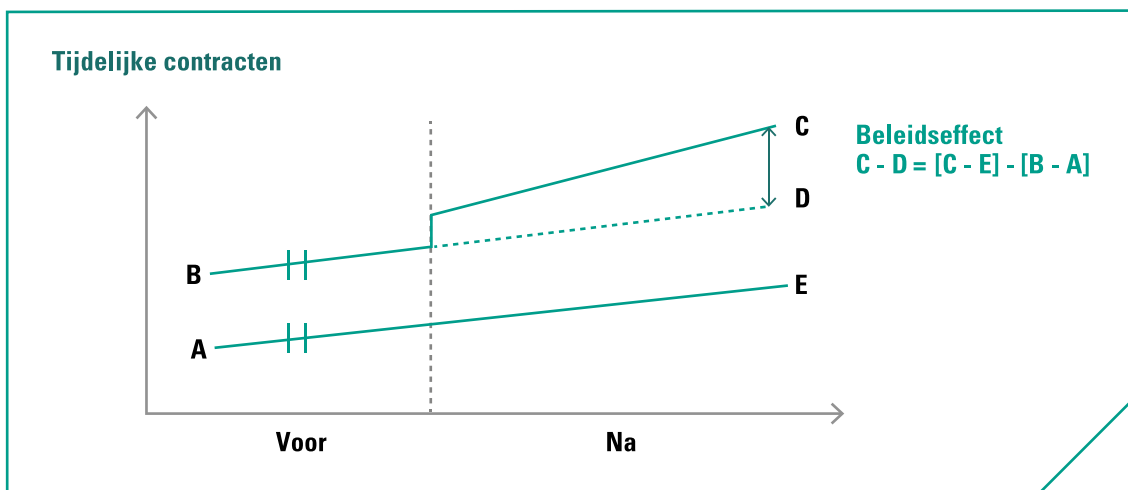

16 [Government response tracker](#)
[Daily number of new reported COVID-19 cases and deaths worldwide.](#)

Stap 2: Verschil-in-verschil

Nadat het schaduwland is aangemaakt wordt een verschil-in-verschil methode toegepast. Het idee is om het effect van de beleidsinterventie te identificeren door het verschil tussen Nederland en het schaduwland ná de interventie ($\bar{C} - \bar{E}$), af te trekken van het verschil tussen de twee landen vóór de interventie ($\bar{B} - \bar{A}$). De cruciale aanname waaraan voldaan moet worden, is dat de twee landen parallelle trends tonen in de periode voor de WAB. In feite stelt het dat het schaduwland voldoende moet lijken op Nederland om de ontwikkeling van Nederland na te bootsen in het geval dat er geen WAB was geweest. Om te voldoen aan deze eis wordt stap 1 daarom eerst genomen.¹⁷

De verschil-in-verschil methode wordt toegepast door middel van een 'within estimator panel fixed effects model'.¹⁸ Het gegeneraliseerde model is:

$$(1) \quad y_{it} = \beta_i + \beta_t + \lambda_i t + \sum_{j=-k}^3 \partial_j D_{it+j} + \eta X_{it} + \varepsilon_{it}$$

Hierin is i het land of de entiteit, t de maand en D een indicatorvariabele die gelijk is aan 1 in de maanden dat de WAB is ingevoerd. Vector X bevat additionele controle variabelen. Voor ons onderzoek valt hieronder het nationale werkloosheidspercentage omdat deze variabele niet volledig vergelijkbaar was tussen het schaduwland en Nederland. Om dit te doen is er dus voor elk schaduwland apart een nationale werkloosheidsrijdsreeks berekend.

¹⁷ Zie voor een verdere discussie Lopez Bernal, Cummins, & Gasparrini (2019).

¹⁸ Op het model worden heteroskedasticiteit en autocorrelatie consistente standaardfouten toegepast. Stationariteit van de individuele tijdsreeksen zijn ook gewaarborgd.

Voor sommige geslachten, beroeps- en leeftijdsgroepen volgen de schaduwlanden de Nederlandse tijdsreeksen wel goed, maar door kleine schommelingen lopen ze niet *volledig* op parallelle trends. Zie bijvoorbeeld de ontwikkeling van het aantal tijdelijke contracten in ambachtelijke beroepen in hoofdstuk 2.3. Dat houdt een schending in van de parallelle trends-aanname, waardoor het verschil-in-verschil model niet het exacte WAB-effect zou meten. Het schaduwland zou dan niet vergelijkbaar genoeg zijn met Nederland. Deze aanname wordt echter versoepeld door een land-specifieke trend (λ_{jt}) op te nemen in regressiemodel (1). Deze corrigeren de schommelingen.

De coëfficiënten van belang die het effect van de WAB aangeven zijn de δ 's. Wanneer $j=0$ geeft δ_0 het effect van de WAB in januari 2020 aan, voor $j=1$ geeft δ_1 het effect aan in februari 2020 en voor $j=-1$ het effect in december 2019, enzovoort.

Aangezien de WAB al in mei 2019 aangekondigd werd kan redelijkerwijs verwacht worden dat werkgevers hun flexibel personeelsbestand aanpassen voorafgaand aan januari 2020. Daarom worden anticiperende effecten ook opgenomen in (1). Omdat het aantal anticiperende effecten (hoeveel maanden voor 1 januari 2020 de WAB effect heeft) variabel is, worden deze weergegeven met een variabele, $-k$. Bijzonder is dat er precies vanaf mei 2019 significante WAB-effecten optreden in het model, terwijl de wet daarvoor geen effect heeft op het aantal tijdelijke contracten.

In het analyseren van de modelresultaten worden ook percentage-effecten weergegeven in tabellen 1 tot en met 4 in appendix 3. Deze zijn berekend door (1) te berekenen met een log-getransformeerde afhankelijke variabele, de coëfficiënten te vermenigvuldigen met 100 en vervolgens op te tellen.¹⁹

Data

De data voor het econometrische onderzoek zijn afkomstig uit Eurostat en betreffen voor de afhankelijke variabele het aantal werknemers met tijdelijke contracten en het aantal zzp'ers per kwartaal.²⁰ Omdat deze data alleen op kwartaalniveau beschikbaar zijn, zijn deze eerst geïnterpoleerd tot maandniveau met behoud van de originele verdeling door gebruik van een 'polynoom spline-functie'. Daarna zijn de data gecorrigeerd voor seizoenschommelingen met inachtneming van westerse nationale feestdagen, handelsdagen en uitschieters. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de X11-methodologie van het census-bureau van de Verenigde Staten dat veel wordt toegepast door nationale bureaus voor de statistiek.²¹

De tijdspanne in het onderzoek loopt van juli 2016 tot en met december 2020. Zo zijn er genoeg datapunten voor en na de ingang van de WAB om de statistische betrouwbaarheid te waarborgen en te voldoen aan de onderliggende modelaannames. Gelijkijdig vermijdt deze testperiode versturende effecten van de Wet Werk en Zekerheid, die in 2015 inging.

Laatste opmerkingen

De COVID-19-besmettingscijfers die zijn gebruikt als voorspeller zijn vertekent doordat de testcapaciteit niet op volle sterkte was in de eerste maanden van de uitbraak. Het alternatief was om ziekenhuisopnames en aantal opnames op de intensive care-afdeling te gebruiken als proxy voor de ernst van de COVID-19-pandemie. Deze data waren echter niet beschikbaar voor alle donorlanden. Ze toch gebruiken zou betekenen dat de donorpool kleiner zou zijn, terwijl meer donorlanden een accurater schaduwland maken.

¹⁹ Non-lineaire Wald-tests voor significantie zijn op deze opgetelde cijfers niet uitgevoerd.

²⁰ [Temporary employees by sex, age and occupation \(1000\)](#) en [Self-employed by sex, age and occupation \(1000\)](#).

²¹ [Treatment of seasonal adjustment and working-day correction](#), Eurostat.

Daarnaast veroorzaken deze data het probleem dat de cijfers scheef zijn getrokken in landen met grotere ziekte-vatbare subgroepen, zoals ouderen. Hierom is uiteindelijk besloten de besmettingscijfers te gebruiken.

De gebruikte donorlanden verschillen tussen geteste beroeps-, leeftijds- en geslachtsgroepen doordat niet voor alle donorlanden data voor het aantal tijdelijke contracten beschikbaar zijn voor elke groep. Het betekent dat kenmerken enigszins verschillen tussen deze groepen. Als gevolg wijkt de opstelsom van het aantal tijdelijke contractenopzeggingen voor mannen en vrouwen iets af van de opstelsom van opgezegde tijdelijke contracten van alle leeftijden, en het effect van de WAB berekend op de Eurostat tijdsreeks voor het totale aantal tijdelijke contracten. Dit laatste komt echter ook doordat de schaduwlanden aangemaakt worden op basis van de beste fit met de Nederlandse tijdsreeks van elke respectievelijke groep. De breedste donorpool van landen, die met een positief gewicht bijdragen aan het creëren van het schaduwland, bevat 24 landen en de kleinste 16 landen.

Om het versturende effect van steunmaatregelen, zoals de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW) die vanaf april 2020 voor het eerst werd uitbetaald, en de payment holidays te mijden, richt het onderzoek zich vooral op de periode voor april 2020. We weten echter dat deze maatregelen a priori alleen positieve effecten zouden kunnen hebben op de werkgelegenheid. Als het model aangeeft dat de WAB in april positieve effecten heeft gehad op het aantal tijdelijke contracten komt dit dus zowel door de steunmaatregelen als door de WAB. Maar als het model aangeeft dat de WAB een negatief effect heeft gehad op het aantal tijdelijke contracten in april, dan weten we met zekerheid dat dit komt door de WAB en niet door de steunmaatregelen en holidays, omdat alleen de WAB een negatief effect zou kunnen hebben op flexwerkgelegenheid. Bovendien is het berekende negatieve effect van de WAB in april zelfs een onderschatting van het aantal opgezegde contracten omdat het wordt gedempt door de steunmaatregelen. Zie als voorbeeld appendix 3 tabel 4, waar met overtuiging gezegd kan worden dat in april *méér dan* 37.800 arbeidsrelaties voor 15- tot 24-jarigen zijn opgezegd door de WAB.

Niet getest

De ultieme test van gelijkheid tussen Nederland en elk schaduwland per respectievelijke groep, is echter in welke mate het schaduwland erin slaagt de Nederlandse tijdreeksontwikkeling te volgen. In de gevallen dat de synthetische controle er niet in slaagt om de Nederlandse tijdsreeks vóór januari 2020 na te bootsen is er niet genoeg grond om verdere statistische testen op te doen en uitspraken te doen over het effect van de WAB. Over de groepen waarvoor dit het geval is wordt daarom niet gerapporteerd. Dat is vaak het geval geweest onder de zzp groepen omdat het Nederlandse zzp-landschap vrij uniek is binnen Europa. Tevens worden er voor zzp'ers ook gerapporteerd op andere leeftijdscategorieën dan op flexibele contracten door de databron.

Op vaste contracten en werkloosheid is de econometrische methodologie om verschillende redenen niet toegepast. Voor vaste contracten was het niet mogelijk het effect van de WAB via de econometrische route aan te vliegen door gebrek aan data over het aantal vaste contracten in de donorgroep. Werkloosheid is op een te hoog aggregatieniveau om het effect van een wet die zich alleen richt op de flexibele schil accuraat te schatten. Deze cijfers worden ook verstoord door de arbeidskrachte en conjunctuurschommelingen. Omdat deze zich op hetzelfde aggregatieniveau bevinden kan voor de krapte en conjunctuur niet gecorrigeerd worden. Daarom wordt op vaste contracten en werkloosheid alleen een beschrijvende analyse gedaan.

Het is belangrijk te benoemen dat de kwantitatieve analyse alleen kortetermijneffecten aangeven. De arbeidsmarkt neemt typisch zes maanden tot een jaar om een beleidsinterventie te verteren. De mogelijkheid blijft bestaan dat de geobserveerde effecten van de WAB in latere maanden afvlakken. Verschillen tussen regio's zijn aannemelijk, hoewel dit niet is getoetst vanwege gebrek aan de juiste data.

Appendix 2:

ISCO-08 beroepsgroepen

De data is gecategoriseerd op de International Standard Classification of Occupations 2008, gehanteerd door The International Labour Organization; een instantie van de Verenigde Naties. Hieronder worden de beroepscategorieën die zijn besproken in dit rapport uiteengezet met voorbeelden.²²

ISCO-08 beroepscategorie	Benaming in dit rapport	Voorbeeld beroepen
Craft and related trades workers	Ambachtslieden	Elektriciens, houtbewerkers, timmerlieden, steenhouwers, installateurs.
Elementary occupations	Laaggeschoolde arbeiders	Schoonmakers, agrarische-, visserij- en bosarbeiders, bouwvakkers, straatverkopers; vuilnisophalers, productiearbeiders, assistentes voedselvoorbereiding.
Plant and machine operators and assemblers	Fabrieksoperators en machinisten	Fabrieksoperators, machinisten, machine monteurs, vrachtwagen- en buschauffeurs, scheepsdekbemanning, locomotief machinisten.
Professionals	Professionals	Consultants, advocaten, programmeurs en ICT-ontwikkelaars, accountants; artsen, ingenieurs, hoogleraren, wetenschappers.
Services and sales workers	Verkoop- en dienstmedewerkers	Bewakers, kinderopvang-, schoonheidszorg-, kassa-, horeca- en thuiszorgmedewerkers, gezondheidszorgassistentie, winkelhulp, tourgidsen, huishoudelijk hulp.
Technicians and associate professionals	Technische vakspecialisten	HBO-afgestudeerde ingenieurs, wetenschappers, technici, accountants, en verpleegkundigen; boekhoudkundige- en juridische medewerkers.

²² Voor een volledig overzicht zie: [International Standard Classification of Occupations, Structure, group definitions and correspondence](#).
Voor een ingekorte versie zie: [International Standard Classification of Occupations \(ISCO\)](#).

Appendix 3:

Regressietabellen

Tabel 1:

WAB-effect op het aantal tijdelijke contracten per geslacht

Maand	Vrouwen	Mannen
2020		
Maart		11.607,91***
Februari		13.492,56***
Januari	-2.005,05***	10.031,29***
2019		
December	-10.019,12***	-11.289,69***
November	-10.791,51***	-24.509,92***
Oktober	-10.240,24***	-15.352,35***
September	-6.071,41***	
Augustus	-2.830,67***	
Juli	-6.060,68***	
Juni	-9.355,00***	
Mei	-13.954,58***	
April 2020	-	-
Netto WAB-effect	-61.088,02	-16.020,20
Netto WAB-effect (%)	-9.52	-2.36

***/**/* significant op 0.1%/1%/5% niveau. Blanco cellen geven insignificant effecten aan. Voor april worden alleen significante negatieve effecten aangegeven; dit zijn onderschattingen van het werkelijke WAB-effect in april als gevolg van de steunmaatregelen. Netto cijfers kunnen afwijken door afronding.

Tabel 2:
WAB-effect op het aantal tijdelijke contracten per beroepsgroep

Maand	Laaggeschoolde arbeiders	Professionals	Verkoop en dienst medewerkers	Fabrieksoperators en machinisten	Technische vakspecialisten
2020					
Maart		1.466,52***	1.118,23*	2.220,86***	
Februari		1.443,02***	3.136,35***	2.445,42***	
Januari		1.425,13***	1.103,44**		
2019					
December	-2.965,62***	-3.283,49***	-3.750,74***	-146,54***	-3.973,85***
November	-4.937,59***	-5.727,71**	-5.341,39***		-5.713,19***
Oktober	-3.082,41***		-5.016,76***		-4.818,18***
September	-1.729,88***		-5.459,42*		
Augustus	-2.940,10***				
Juli					
Juni					
Mei					
April 2020	-	-	-	-10.942,06***	-
Netto WAB-effect	-15.655,59	-4.676,54	-14.210,27	-6.275,78	-14.505,22
Netto WAB-effect (%)	-5.69	-1.91	-3.74	-9.89	-8.34

***/**/* significant op 0.1%/1%/5% niveau. Blanco cellen geven insignificante effecten aan. Voor april worden alleen significante negatieve effecten aangegeven; dit zijn onderschattingen van het werkelijke WAB-effect in april als gevolg van de steunmaatregelen. Netto-cijfers kunnen afwijken door afronding.

Tabel 3:
WAB-effect op het aantal tijdelijke contracten per leeftijdsgroep²³

Maand	15 t/m 24	25 t/m 34	35 t/m 44	40 t/m 64
2020				
Maart	-645,94***		1.154,72***	3.766,52***
Februari		844,51*	1.802,57***	3.818,60***
Januari	-490,50**		1.113,97***	3.538,05***
2019				
December	-3.780,49***	-4.117,14***	-5.865,90***	-3.425,98***
November	-9.566,76**		-11.966,97***	-3.879,20***
Oktober				-3.577,38***
September				-5.269,30***
Augustus				-5.163,43***
Juli				-4.756,76***
Juni				-2.243,62***
Mei				-7.871,62***
April 2020	-23.376,09*	-	-	-
Netto WAB-effect	-37.859,78	-3.272,63	-13.761,62	-25.064,12
Netto WAB-effect (%)	-6.02	-0.90	-8.33	-7.53

***/**/* significant op 0.1%/1%/5% niveau. Blanco cellen geven insignificant effecten aan. Voor april worden alleen significante negatieve effecten aangegeven; dit zijn onderschattingen van het werkelijke WAB-effect in april als gevolg van de steunmaatregelen. Netto-cijfers kunnen afwijken door afronding.

23 Som totaal van netto WAB-effecten van de leeftijdsgroepen en som totaal van netto WAB-effecten van de geslachtscategorieën komen niet exact overeen door kleine statistische discrepanties.

Tabel 4:
WAB-effect op het aantal zzp'ers per groep

Maand	Laagge- schoolde arbeiders	Professionals	Verkoop en dienst	Technici	Mannen	50 t/m 64
2020						
Maart	-1.279,29***		2.904,13***	2.302,69***	-2.811,15***	2.676,35***
Februari	-2.804,36***	-5.588,48***	2.654,90***	2.076,60***	-3.811,15***	4.313,10***
Januari	-1.360,32***	-2.139,93***	2.780,10***	3.176,20***	-2.695,40***	2.749,44***
2019						
December	433,26***		4.948,14***		1.501,58***	1.420,91***
November	567,05**		6.502,79***		5.277,59***	1.045,90**
Oktober						6.908,06**
Netto WAB-effect (%)	-4.443,65	-7.728,41	+19.790,05	+7.555,49	-2.538,53	+19.113,75

***/**/* significant op 0.1%/1%/5% niveau. Blanco cellen geven insignificante effecten aan. Netto cijfers kunnen afwijken door afronding.

Referentielijst

Abadie, A., & Gardeazabal, J. (2003). The economic costs of conflict: A case study of the Basque Country. *American economic review*, 93(1), 113-132.

Abadie, A., Diamond, A., & Hainmueller, J. (2011). Synth: An R package for synthetic control methods in comparative case studies. *Journal of Statistical Software*, 42(13).

Hale, T., Angrist, N., Goldszmidt, R., Kira, B., Petherick, A., Phillips, T., ... & Tatlow, H. (2021). A global panel database of pandemic policies (Oxford COVID-19 Government Response Tracker). *Nature Human Behaviour*, 5(4), 529-538.

Lopez Bernal, J., Cummins, S., & Gasparrini, A. (2019). Difference in difference, controlled interrupted time series and synthetic controls. *International journal of epidemiology*, 48(6), 2062-2063.

Colofon

Dit is een uitgave van ABN AMRO.

Auteur

Kamalika Patra
Sectoranalist TMT & Zakelijke Dienstverlening ABN AMRO
Tel.: (06) 41 44 47 89
kamalika.patra@nl.abnamro.com

Illustraties en opmaak

Kollerie Reklame-advies & Promotions

Eindredactie

Bendert Zevenbergen

Met veel dank aan

Franka Rolvink-Couzij, Head Sector Research ABN AMRO
Sandra Phlippen, Chief Economist ABN AMRO
Nora Neuteboom, Senior Economist ABN AMRO
Ingrid Laane, Sectoreconoom TMT & Zakelijke Dienstverlening ABN AMRO

Jurriën Koops, Directeur ABU
Wim Davidse, Flex- en arbeidsmarktstrateeg Dzijng
Rob Witjes, Hoofd Arbeidsmarktinformatie en -advies UWV

Fotoverantwoording

Shutterstock

Disclaimer

De in deze publicatie neergelegde opvattingen zijn gebaseerd op door ABN AMRO betrouwbaar geachte gegevens en informatie, die op zorgvuldige wijze in onze analyses en prognoses zijn verwerkt. Noch ABN AMRO, noch functionarissen van de bank kunnen aansprakelijk worden gesteld voor in deze publicatie eventueel aanwezige onjuistheden.

De weergegeven opvattingen en prognoses houden niet meer in dan onze eigen visie en kunnen zonder nadere aankondiging worden gewijzigd.

©ABN AMRO, september 2021

Naast een copyright is er sprake van een right to copy. Alleen door van elkaar te leren versnellen we de circulaire economie. Het gebruik van tekstdelen en/of cijfers is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.